

MAARETTA TUKIAINEN
MARKUS FREY

POHJOLAN
VOIMA-
ELÄIMET

VESI JA ILMA

tuumma

SISÄLLYS

Tervetuloa myyttiseen Pohjolaan!..... 7

VEDEN ELÄIMET

Munamyytti	12
Toteemieläin: Hauki.....	16
Hylje	22
Kuikka	28
Lohi	33
Saukko	38
Ankerias	43
Majava	48
Sudenkorento.....	53

ILMAN ELÄIMET

Myytti taivaan taonnasta	60
Toteemieläin: Laulujoutsen	64
Kurki	71
Kotka	76
Pääskynen.....	81
Lepakko.....	86
Ritariperhonen	92
Korppi	97
Mehiläinen	102
Lopuksi	108
Kiitokset	110
Lähteet	112
Hakemisto ja lisätieto	115

Maaretta Tukiainen & Markus Frey - Pohjolan voimaeläimet: vesi ja ilma
Näytesivut kirjasta © Tuuma & tekijät

TERVETULO A MYYTTISEEN POHJOLAAN!

Kädessäsi on *Pohjolan voimaeläimet* -kirjasarjan kolmas ja viimeinen osa. Tässä kirjassa sukelletaan ensin vesien syvyyksiin ja nouseaan sitten siiville ja lennetään korkeuksiin.

Huomio kohdentuu luonnonvaraisiin eläimiin, jotka elävät veden äärellä ja ilmassa. Niistä osa on kaloja ja vesistöjen nisäkkäitä, osa lentäviä hyönteisiä ja lintuja. Suurin osa eläimistä lienee hauen ja laulujoutsenen tapaan tuttuja, ja niistä moniin, kuten pääskyyn ja kuikkaan, voi törmätä omassa lähiympäristössään. Osa eläimistä viihtyy kuitenkin sen verran suurissa syvyyksissä tai kaukana erämaiden kätköissä, ettei niitä kovin helposti tapaa. Tämän kirjan sivuilla se kuitenkin onnistuu.

Kirjasarjan ensimmäinen osa *Pohjolan voimaeläimet: lumi ja jää* kertoo Pohjolan kaikkein pohjoisimpiin eläimiin liitetyistä myyteistä ja tarinoista. Kirjassa ääneen pääsevät poro, kuukkeli, tunturipöllö, tunturihaukka, maitovalas, jääkarhu sekä Suomen uhanalaisin eläin naali eli napakettu. Kirjassa esitellään koko sarjan viitekehys eläinmytologiasta muinaisten suomalaisten maailmankuvaan, aina samanismiin asti. Sen avulla selviää myös, mitä ovat eläinmyytit, miten eläimet ovat liittyneet muinaisten suomensukuisten heimojen elämään ja millainen rooli niillä on ollut tuon ajan ihmisten arjessa. Samalla selittyy myös itse voimaeläimen käsite: mikä se on ja mitä iloa siitä voisi olla meidän itse kunkin elämässä.

Sarjan toinen osa *Pohjolan voimaeläimet: maa ja metsä* keskittyy metsissä sekä maan pinnalla ja sen alla eläviin eläimiin. Hirven, karhun, ketun ja ilveksen lisäksi siinä tutustutaan muun muassa kyykkäärmeeseen, jänikseen ja ristihämähäkkiin ja moniin muihin. Kirjan loppuun on koottu suomalaisen myyttitutkimuksen keskeinen viitekehys: miten se kytkeytyy Kalevalaan sekä varhaisimpaan suomen kielen eläinsanastoon. Näiden tietojen avulla saat tarkentuneen kuvan aiheeseen liittyvästä tutkimuksesta ja sen juurista.

Sarjaan liittyy myös *Pohjolan voimaeläinkortit*. Niiden havainnollistamana muinaisia eläinuskomuksia voi soveltaa nykypäivän elämään ja arkeen.

Nämä kirjat ovat syntyneet kunnioituksesta pohjoista luontoa, sen eläimiä ja täällä muinoin asuneita ihmisiä kohtaan. Toivomme, että Sinä lukijana saat kirjojen tarinoista ja kuvista tietoa ja voimaa. Kirjat ovat myös kannanotto luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen puolesta.

Myyttien mukaan jokainen asia on saanut alkunsa jostakin. Tämä kirja alkaa myytistä, joka kertoo, miten maailmankaikkeus syntyi.

Alussa oli meri, mutta mitä sitten tapahtui? Se selviää aivan kohta.

Tervetuloa muinaisten myyttien matkaan!

Maaretta, teksti ja alkuperäisidea, maaretta.com

Markus, kuvitus ja graafinen suunnittelu, markusfrey.com

MAJAVA

Castoridae (lat.)

RAKENTAMISKYKY

Osaan rakentaa kokonaisuuksia

Majava kertoo

Se oli täydellinen paikka padolle: alava kohta, tarpeeksi laakea ja siellä täällä keskenkasvuista puuta. Ryhdyin saman tien hommiin.

Ensin katkoin rungot ja kasasin sulun. Vettä alkoi kerääntyä mottiin. Sitten rajasin ja taputtelin töyrään. Rakensin kurasta ja kapuloista linnan.

Kesken kaiken se tuli paikalle ja nauroi. Sanoi, etten osaa enkä pysty. Minä jatkoin hommaa, vaikka se piikitteli. Ymmärsin, että sitä kaiveli. Se oli katsellut samaa naarasta, mutta minä sen kuitenkin sain.

Menin padolle ja valitsin puun. Se pilkkasi siellä rannalla yhä.

Iskin hampaat kuoreen ja rysäytin. Runko mätkähti vesirajaan kuin parin tonnin puomi.

Aalto roiskaisi sen märeksi, ja se hiljeni. Luikki sitten vähin äänin pois. Minä jatkoin linnani parissa.

Minun linnani on parin huoneen kaksio. Seinät tulivat siisteiksi, kun taputtelin. Sisäänkäynti on suoraan vedestä. Sillä tavalla pysytään turvassa.

Etukäteen en jaksaa elämää miettiä. Olen enemmän tekijätyyppi. Päivästä toiseen kaadan puuta ja rakennan uutta. Ennen pitkää joku tulee messiin. Pilkkajankin otan hommiin, heti kun se mukaan pyytää.

Yhdessä me tehdään padot ja rakennetaan. Yhdessä luodaan linnat meille kaikille. Yhdessä ollaan vahvemmat kuin yksin.

MAJAVAN OMINAISUUDET

Talttamainen muoto, rautaa sisältävä kille ja lähes neljän millimetrin kuukausittainen kasvunopeus. Siinä majavan hammaskaluston salaisuus. Niiden avulla tämä Euroopan suurin jyrsijä saa kaadettua isotkin puut ja rakennettua niistä massiivisia luomuksia.

Rakentamisella on elintärkeä syy. Patojen avulla majavat rajaavat vesialueen, jolla ne elävät ja josta hankkivat ruokansa. Vedessä majavilla on vähän, jos lainkaan vihollisia. Majavat elävät perhekunnissa. Usein majavaperhe elää omissa oloissaan, eikä lajitovereita välttämättä ole lähellä kotipesää. Niiden puuhailu vesirajassa voi näyttää ensi katsomalta melko summittaiselta, mutta tarkkaan seurattuna käy selville, että majava käyttää padon rakentamiseen paljon aikaa, vaivaa ja taitoa. Vesitieyhteys toisiin majaviin ja niiden elinalueisiin on tärkeä, jotta perheestä vierotetut jälkeläiset löytävät lisääntymiskumppaneita.

Majavan pesä on iso ja moniosainen. Se on rakennettu puista, oksista ja mudasta. Sisäänkäynti on veden pinnan alla turvassa. Apuna rakennustyössään majava käyttää paitsi hampaita myös litteää häntäänsä, jolla se muotoilee ja tiivistää luomuksiaan. Häntää käytetään myös toisten majavien varoittamiseen uhkaavista tilanteista. Tällöin majava läiskyttää häntäänsä vedenpintaan.

Suomessa esiintyy kaksi majavalajia, euroopanmajava (*Castor fiber*) ja kanadanmajava (*Castor canadensis*), joka tunnetaan nykyään paremmin amerikkalaisena. Alkuperäiset majavakannat hävisivät Suomesta lähes sukupuuttoon metsästyksen vuoksi. Nykyiset kannat ovat istutettuja. Ulkomuodoltaan majava on ruskeaturkkinen, suurehko jyrsijä, joka voi parhaimmillaan painaa jopa 30 kiloa.

Majava on puhtaasti kasvissyöjä. Koska sen hammasaines kasvaa valtavalla nopeudella, sen on myös käytettävä hampaitaan ahkerasti. Majavan herkkua ovat haavat ja koivut. Majava on norsujen ohella ainoa eläinlaji, joka pystyy kaatamaan täysikasvuisen puun.